

ما سلام از روضه شیر خدا آورده‌ایم

گزارش سفر علمی - زیارتی به عتبات عالیات

دکتر کامیار صداقت ثمرحسینی

عضو هیئت علمی پژوهشگاه ملی انسان‌شناسی و مطالعات فرهنگی

نشر فرهنگ مشرق زمین

۱۳۹۷ شمسی

سرشناسه: صداقت ثمرحسینی، کامیار، ۱۳۵۱ -
عنوان و نام پدیدآور: ما سلام از روضه شیر خدا آورده‌ایم: گزارش سفر علمی - زیارتی به عتبات عالیات/ کامیار صداقت
ثمرحسینی.

مشخصات نشر: تهران: فرهنگ مشرق زمین، ۱۳۹۷.

مشخصات ظاهری: ۱۱۶ص. مصور.

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۷۵۹۳-۱۷-۲ ۱۸۰۰۰۰ ریال

وضعیت فهرست نویسی: فیا

یادداشت: ک. نامه: ص. [۱۰۳] - ۱۰۶.

یادداشت: نمایه.

عنوان دیگر: گزارش سفر علمی - زیارتی به عتبات عالیات.

موضوع: صداقت ثمرحسینی، کامیار، ۱۳۵۱ - سفرها - عراق - کربلا - خاطرات

موضوع: سفرنامه‌ها

موضوع: Traveler's writings

موضوع: زیارتگاه‌های اسلامی - کربلا - خاطرات

موضوع: Islamic shrines -- Iraq -- Karbala -- Diaries

رده بندی کنگره: ۹/۷۹DS ک/۱۳۹۷۴ص۴

رده بندی دیویی: ۶۷۵۰۴۴/۹۱۵

شماره کتابشناسی ملی: ۵۳۰۲۶۲۱

نشر فرهنگ مشرق زمین

نام کتاب: ما سلام از روضه شیر خدا آورده‌ایم

دکتر کامیار صداقت ثمرحسینی

ناشر: فرهنگ مشرق زمین

شماره شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۷۵۹۳-۱۷-۲

چاپ اول: پاییز ۱۳۹۷

قطع: وزیری / تیراژ: ۱۰۰۰ نسخه / قیمت: ۱۸۰۰۰۰ ریال

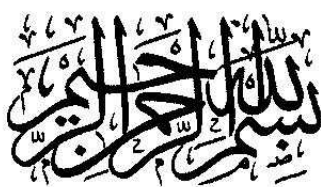
حق چاپ برای نویسنده محفوظ است.

تهران، فرهنگ مشرق زمین، تلفکس: ۲۲۰۶۹۷۶ ایمیل: pmzamin@gmail.com

فهرست مطالب

۵.....	مقدمه
۱۱.....	در حرم حضرت امیرالمؤمنین علیه السلام
۱۱.....	خاطره و یادى از نامه كبرى قدس سره
۱۵.....	... شد هم آواى رسول شهر علیه السلام
۱۹.....	در نجف و كوفه
۲۰.....	در وادى السلام
۲۱.....	نكاتى درباره وادى السلام
۲۷.....	مقام حضرت امام زمان علیه السلام
۲۹.....	زیارت مزار شهید آیه الله صدر قدس سره
۳۵.....	مشاهداتى از شهر نجف اشرف
۳۷.....	تجربه بزرگ حوزه علمیه نجف اشرف
۴۰.....	درباره نجف اشرف
۴۴.....	در بازار كتاب نجف اشرف
۴۵.....	مرقد علامه آیه الله عبدالحسین امینى قدس سره
۴۸.....	مسجد هندى و مسجد سبزوارى

۵۱	خان الشیلان
۵۵	در کربلای معلّا
۵۷	کربلاء و کینه تاریخی وهابیان تکفیری
۶۲	نکاتی درباره شهر کربلاء
۷۰	موزه حرم حسینی علیه السلام
۷۱	تربت سفاء
۷۳	در کائناتین
۷۵	دیدار با حضرت آقا علیه حاج شیخ مهدی خالصی
۸۷	بازگشت
۸۹	تصاویر
۱۰۳	کتابنامه
۱۰۷	نمایه

مقدمه

(۱)

مرحوم آیة‌الاء، حاج میرزا خلیل کمره‌ای رحمته‌الله در کتاب «سروش مقدس» بیان می‌کند که بقعه‌ها، بارگاه‌ها، روضه‌های متبرکه که حضرات اهل‌بیت علیهم‌السلام و اولیای الهی پرچم‌های توحیدند که به نطق درآمده و سخن را آکنده از پیام اسلام می‌کنند.^۱ بارگاه منور حضرت امیرالمؤمنین علیه‌السلام جایی است که برابران اسلام را گرداگرد خود جمع می‌کند؛ و گروه‌گروه، قوای جنگی را در برابر وهابیان تروریست داشت و حامیان‌شان به صف می‌کند.

وهابیان همواره کوشیده‌اند تا قبور بزرگان اسلام را ساکت کنند و پرچم‌های دین را بخوابانند تا هیچ‌کس نتواند تاریخ اسلام را در جزایر آن ببیند، بخواند و بشناسد. به تعبیر آیة‌الله کمره‌ای رحمته‌الله، وهابیان بزرگان اسلام را برابرانی گمنام می‌خواهند تا اصول زندگی آنان به حیات جوامع اسلامی راه نیابد و اندیشه، اساسات و عواطف قلبی مسلمانان با ایشان پیوند نخورد؛ و این درد بزرگ را به کجا باید برد.

آنچه ما کردیم با خود هیچ نابینا نکرد

در درون خانه گم کردیم صاحب‌خانه را

تخریب قبور بقیع و سایر قبور بزرگان اسلام بر پایه همین سیاست وهابیان صورت گرفت و همچنان نیز از سوی آنان به پشتتازی آل سعود دنبال می‌شود تا سرزمینهای اسلامی مبدل به مناطق سکوت، مرگ و خاموشی شوند؛ اما اسلام سراسر روشنی، نطق، اذان و ابلاغ است. مدفن هر شهید یا دانشمند مسلمانی باید که نشانه و پرچمی داشته

۱. خلیل کمره‌ای (بی‌تا) سروش مقدس وادی ایمن، تهران چاپخانه حیدری، ص ۹۵

باشد تا همگان بدانند فرمانده توحیدی در اینجا به خاک سپرده شده تا سپاه اسلام گرداگرد آن جمع شوند. راهپیمایی میلیونی اربعین حسینی در عراق، نمونه‌ای از تجمع سپاهیان اسلام در سایه پرچم با عظمت حسینی است؛ آنجا جایی است که باید از آن درس‌های توحید، ایمان، عدالت، شهامت، شهادت و فداکاری را آموخت؛ لذا هر سفر زیارتی به حج یا عتبات عالیات، عملاً مطالعه در باب اصول و حقایق دین است. به لحاظ لغوی، مطالعه (از ریشه طلع) معنایی عمیق دارد؛ یعنی در پس هر مطالعه، طلوع و روشنایی است و باید که با زیارت حج یا عتبات عالیات، انسانی دیگر طلوع کند و برخیزد.

(۲)

در گزارش خاطرات سفر و به طور کلی خاطرات زندگی، سبک‌های مختلفی موجود است. گاهی بر اساس خاطرات نظیر بسیاری از سفرنامه‌های حج در دوره قاجاریه، صرفاً بیان مشاهدات رورده است که در موارد بسیاری وارد جزئیاتی نظیر تمیز یا کثیف بودن حمام فلان روستا و یا شیرین بودن غذای فلان مهمانپذیر می‌شوند. اینگونه منابع که کم هم نیستند از حیث جاه‌تجسس و آراء مشاهدات در دوره تاریخی خود خصوصاً از حیث مردم‌شناسی و بررسی آداب و رسوم ملت‌ها اهمیت دارند؛ اما در اغلب موارد نیازمند تحلیل‌های ثانویه‌اند.

گاهی نیز خاطرات، مبتنی بر اسناد و مدارک منحصراً به فرد راوی است؛ چنانکه این رویکرد، در برخی از تألیفات ارزشمند آیه‌الله استاد سید محمد خسروشاهی^۱ مشهود است. اینگونه منابع، اهمیت غیرقابل انکاری در پیشبرد پژوهش‌های تاریخی دارند؛ تا جایی که گاه مسیر مطالعات آتی را دگرگون می‌کنند.

گونه دیگری از خاطره نویسی، بیان خاطرات به منظور طرح مسائل معرفتی و فکری است و در مواقعی هم بیان تطور اندیشه‌های شخص راوی در طول زمان است. سالها پیش که به راهنمایی استادان عزیزم حضرات آقایان دکتر مهدی گلشنی و آیه‌الله حاج

1. www.khosroshahi.org

از زمره کتاب‌های معظّمه می‌توان به کتاب «خاطرات مستند سید هادی خسروشاهی درباره دکتر حسن ترابی رهبر فکری حرکت اسلامی سودان»؛ «مجموعه خاطرات مستند سید هادی خسروشاهی درباره آیت‌الله علی مشکینی»؛ «خاطرات مستند سید هادی خسروشاهی درباره مشروطه مشروعه و علمای تبریز» و ... اشاره کرد.

شیخ محمد علی تسخیری در حال نگارش پایان نامه خود درباره جهانی سازی و متفکران عرب^۱ بودم، با تألیفات دکتر عبدالوهاب المسیری (۱۹۳۸-۲۰۰۸م) اندیشمند برجسته مصری که تحقیقات مفصلی را درباره ماهیت استعماری صهیونیسم^۲ و نقد مادی گری^۳ انجام داده است، آشنا شدم. المسیری کتابی را با عنوان «رحلتی الفكرية في البذور و الجذور و الثمر»^۴ نوشته است که در نوع خود کم نظیر است. او با بیان زندگی و حیات فکری پر فراز و نشیب خود، درصدد ارائه چگونگی مراحل تکوین و تحول اندیشه هایش از دوران طفولیت تا زمان نگارش کتاب (اوایل دهه ۲۰۰۰م) است. در آن کتاب ما با المسیری به سبب «اندیشمندی عربی - مصری» و نه با یک همسر یا پدر و یا دوست و نظایر آن ... آشنا می شویم؛ یعنی خواننده در ضمن خواندن خاطرات او، با اندیشه هایش خصوصاً از حیث کهن، تدبیر و تحولات آن در طی مراحل عمر آشنا می شود؛ هرچند درباره خانواده و دوستان و همکاران او سخن به میان رفته است. حتی خاطره ازدواج المسیری نیز در سیاق تحول فکری او بازگو شده است. در حقیقت نویسنده داستان حیات افکار خود را از خلال خاطرات و ابعاد زندگی اش نقل می کند. استاد گرامی ام جناب آقای دکتر کریم مجتهدی، در درس مربوط به اندیشه های فلاسفه یونان باستان تأکید می کرد که «چه بسیار اندیشمندانی که ظاهراً زندگی آرامی داشته اند، اما زندگی درونی شان بسیار متلاطم بوده است». بسیاری از کتاب های خاطرات به عنوان نظر به توصیف زندگی ظاهری و مبتنی بر روایت وقایع بر اساس توالی خطی زمانی شان است. عمدتاً با جملات خبری ادا می شوند؛ اما گاهی هم هدف از نگارش خاطرات بیان تطور افکار و ریشه های آن است که در آن صورت، گذشته و حال (و در واقع آینده) آمیخته با هم می شوند و حالات خبری با عنصر تعقل و اندیشه همراه می شوند. برای مثال، این بنده خدا که در سالهای ۱۳۸۹ تا

۱. با مشخصات زیر منتشر شده است: کامیار صداقت ثمرحسینی (۱۳۹۰ش) جهانی سازی و اندیشه های سیاسی متفکران عرب، تهران (چاپ اول) پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی.

۲. خصوصاً با نگارش کتاب «موسوعة اليهود واليهودية والصهيونية»

۳. خصوصاً کتاب های «العلمانية تحت المجهر» و «الفلسفة المادية و تفكيك الانسان»

۴. ببینید: عبدالوهاب المسیری (۲۰۰۹م) رحلتی الفكرية في البذور و الجذور و الثمر سيرة غير ذاتية غير موضوعية، القاهرة (ط ۴) دارالشروق.

۱۳۹۲ بر اثر بیماری بارها در بیمارستان بستری بودم و مراجعات متعددی به پزشکان مختلف داشتم، مدت‌ها به دلیل تشخیص اشتباه پزشکان، گرفتار اثرات جانبی تجویزهای غلط دارویی بودم که علاوه بر بیماری اصلی، عوارض جانبی آن خصوصاً بر حافظه مشهود بود و با هشیاری یکی از پزشکان، خطر بیماری کبدی قریب‌الوقوع ناشی از تجویزهای بی‌ربط برطرف شد. یک روایت از این ماجرا اکتفا به نقل خاطرات پی در پی سیر معالجات است که بیشتر جنبه شخصی می‌یابد و قابل استفاده عموم نیست؛ اما اگر خاطرات درمان در بستر مقایسه، تحلیل و طبقه‌بندی وقایع - از مرحله تشخیص تا درمان بیماری - تعریف شود، از رهگذر قواعدی کلی، قابل استفاده و مایه آگاهی برای عموم خواهند شد؛ همچنین است خاطرات درمان دانشجویی، اشتغال و ...

(۳)

باری؛ امروزه با رواج سفر به عتبات عالیات، سفرنامه‌نویسی آن نیز رواج دارد و آثار متعددی در این زمینه منتشر شده است.^۱ کتاب حاضر بیانگر مجموعه دغدغه‌ها و مسائل مطالعاتی است که در چارچوب یک زیارتی و علمی (با هزینه شخصی) شکل گرفته و در چارچوب وقایع سفر بیان شده‌اند؛ به گونه‌ای متأثر از علائق مطالعاتی این بنده خدا در موضوعات وهابیت‌پژوهی، صلح و وحدت اسلامی و مانند آن است. البته حجم یادداشت‌ها خصوصاً در خصوص کوفه و برخی از مشاهیر بزرگ علمی و تاریخی بسیار بیشتر از چیزی است که در این کتاب آمده و به توفیق الهی، با سفرهای آتی به عتبات عالیات، تکمیل خواهد شد و ان شاء الله در چاپهای بعدی کتاب حاضر منسجم خواهد شد.

گاهی دیدار با انسانی وارسته و دانشمند، مطالعه کتابی اثرگذار، با راجعه‌ای با وقعه‌ای مهم و نظایر آن‌ها منجر به خلق ایده‌ای، دگرگونی درونی و یا یافتن مسیر مطالعاتی جدیدی در محقق شود. تجربه سفر کردن نیز از یکی از این عوامل است. مرحوم رکن‌الدین اوحدی مراغه‌ای (متوفی ۷۳۸ ه.ق) درباره سفر کردن به زیبایی سروده است:

سفر مال بیم دزد بود سفر حال اجر و مزد بود
هر زمینی سعادت‌ی دارد هر دهی رسم و عادت‌ی دارد

۱. مانند: رضا احسانی (۱۳۹۴ش) سفر عشق روایاتی از یک سفر آفاقی، انفسی و دانشجویی به کربلا، صفر (اربعین) ۱۴۳۵ ه.ق، تهران، انتشارات بسیج دانشجویی دانشگاه امام صادق علیه السلام. و: مجید محبوبی (۱۳۹۶ش) حوالی عشق، سفرنامه عتبات و عالیات عراق، قم، نشر شهید کاظمی.

اختران گر ز سیر بنشینند
این نظرهای سعد کی بینند؟
تا نیایی تو از سفر ندبی
با تو همراه کی کند ادبی؟
در طلب گر تو پاک باشی و خُر
همچو دریا شوی ز معنی پر
هر دمی آزمایشی باشد
هر نگاهی نمایشی باشد
با ادب رو، که نیکخواه تو اوست
در سفرها دلیل راه تو اوست

برای مثال، زیارت وادی السلام جایی است که انسان را به یاد خدا می‌اندازد و اصولاً زیارت اهل گورستان محل تأمل است؛ آنان که بودند و چه شدند، دیروز کجا بودند و امروز کجایند و بار به تعبیر اوحدی مراغه‌ای:

کدام پسر خسروان که می‌بینی
اندرین خاکشان به مسکینی
همیشه از تو بوده‌اند به زور
اینکه شان می‌روی تو بر سر گور
چرخ در آمد اهل زبون گشتند
ملک بگذاشتند و بگذشتند
بکن اسر زما مست، خود
سفری در زمین هستی خود
تا بدانی که کستی و کهای؟
در چه چیزی و چیستی و چهای؟

علاوه بر این مطلب، زیارت قبرستان: «وادی السلام، خود تحقیقی است درباره مشاهیر اسلامی و ایرانی مدفون در آن، به‌منظور ترسیم نقشه‌ای فرهنگی برای زیارت آن قبرستان تاریخی؛ خصوصاً آنکه بسیاری از ایرانیان از عشق و علاقه خود به نجف اشرف و آرزوی دفن در گورستان وادی‌السلام نوشته‌اند؛ چنانکه استاد دکتر سید جعفر شهیدی که سالیانی از جوانی خود را در نجف اشرف گذراند، می‌نویسد: «می‌خواهم تا پایان عمر در آن [شهر] به سر برم، و در گورستان بزرگ شهر (وادی‌السلام) به خاک سپرده شوم.» و این آرزوی هزاران هزار تن از بزرگان علم و فرهنگ ایران زمین بوده است.

علاوه بر مشاهیر گذشته، مشاهده مراکز علمی دانشگاهی یا کتابخانه‌ای عراق می‌تواند دستمایه تدوین فهرستی کاربردی از اسامی شخصیت‌های فرهنگی و علمی کنونی (زنده) عراق - همراه با ارائه اطلاعات تماس با ایشان - شود تا زمینه برای ارتباط وسیع‌تر آنان با اندیشمندان ایرانی فراهم شود. زمینه‌های بالقوه ارتباط فرهنگی و علمی - دانشگاهی

۱. سید جعفر شهیدی (۱۳۷۲ ه.ش) از دیروز تا امروز (مجموعه مقاله‌ها و سفرنامه‌ها) تهران، نشر قطره،

ایران با کشور عراق، هم از حیث وجود شخصیت‌ها، مؤسسات، مراکز حوزوی و دانشگاهی و کتابخانه‌های بزرگ؛ و هم از حیث میراث مشترک فرهنگی و جنبه‌های اعتقادی و زیارتی عتبات عالیات گسترده است.

البته از اهداف حقیر در سفر به عتبات عالیات، انجام مصاحبه و ضبط خاطرات آیه‌الله حاج شیخ مهدی خالصی - فرزند مرحوم آیه‌الله حاج شیخ محمد خالصی قدس سره - در کاظمین بود که ان شاء الله در قالب کتابی در ذیل مجموعه تاریخ شفاهی طلایه‌داران صلح و وحدت اسلامی، به زیور طبع آراسته خواهد شد. خداوند متعال را سپاس که به همت جناب آقای دکتر اسلام دباغ در تهران و جناب آقای حسن خالصی در کاظمین، هماهنگی‌های لازم صورت گرفت و نهایتاً گفتگوی مفصلی انجام شد که در این کتاب اشاراتی بدان شده است.

در خاتمه، ضمن قدردانی از افاضان عزیز خود در حوزه علمیّه و دانشگاه که مرا در این مسیر مطالعاتی کمک و یاری نمودند؛ خصوصاً حضرات حجت‌الاسلام والمسلمین حاج شیخ محمدعلی امامی (حوزه علمیه - مهدی آیه‌الله حاج شیخ محمدعلی تسخیری و استاد دکتر مهدی گلشنی؛ و ضمن طلب رحم الهی برای استادان مرحوم خویش که حق بزرگی بر گردن حقیر دارند؛ و در این سفر به یاد همگی‌شان بودم؛ و با تشکر قلبی از حضرت حجت‌الاسلام والمسلمین حاج شیخ علی اصغر ابادی که بر این حقیر الطاف و مراحمتان بسیار است؛ و انتشار این کتاب را در انتشارات روضه شیر فرهنگ مشرق زمین میسر کردند، از خدای بزرگ مسألت دارم که در ادامه این زنجیر نایب‌تری عنایت فرماید و این خدمت به قرآن و اسلام را از ما بپذیرد. «وَمَا تَوْفِيقِي إِلَّا بِاللَّهِ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَإِلَيْهِ أُنِيبُ».

کامیار صداقت ثمرحسینی

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

مرکز اسناد فرهنگی آسیا - پاییز ۱۳۹۷ ه.ش (۱۴۴۰ ق.)